

Vendim nr. 40 datë 22.02.2023

Kolegji i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, i përbërë nga:

Elsa Toska,	Kryesuese
Illir Toska,	Anëtar
Genti Ibrahimi,	Anëtar

në datën 22.02.2023 mori në shqyrtim paraprak kërkesën nr. 3 (A) 2023 të Regjistrimit Themeltar, që i përket:

KËRKUESE: **AKADEMIA ALTERNATIVE SHKENCORE RRËNJËT TONA**

OBJEKTI: **Shfuqizimi i ligjit nr. 50, datë 23.05.2022 “Për miratimin e marrëveshjes për administrimin e nënzoneve të trashëgimisë kulturore dhe peizazhit kulturor, pjesë e Parkut Kombëtar të Butrintit ndërmjet Ministrisë së Kulturës dhe Fondacionit për Menaxhimin e Butrintit”, si i papajtueshëm me Kushtetutën e Republikës së Shqipërisë.**

BAZA LIGJORE: Nenet 3, 4 dhe 59 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, ligji nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese”, i ndryshuar (*ligji nr. 8577/2000*).

Kolegji i Gjykatës Kushtetuese (*Kolegji*), pasi dëgjoi relatorin e çështjes Genti Ibrahimi, shqyrtoi kërkesën, dokumentet shoqëruese dhe diskutoi çështjen në tërësi,

V Ë R E N:
I

Rrethanat e çështjes

1. Në datën 24.02.2021 ndërmjet Ministrisë së Kulturës dhe Fondacionit Shqiptaro-Amerikan për Zhvillim (*AADF*) është lidhur marrëveshja e bashkëpunimit për themelimin e

“Fondacionit për Menaxhimin e Butrintit”. Qëllimi i kësaj marrëveshjeje është themelimi i fondacionit për administrimin indirekt të pasurisë kulturore, për administrimin, ruajtjen dhe mbrojtjen e saj, sigurimin e aksesit dhe shërbimeve për publikun në të, promovimin e saj dhe aktivitetet studimore e kërkimore, si dhe përdorimin, qarkullimin dhe veprimtarinë arkeologjike të pasurisë kulturore, duke e menaxhuar dhe zhvilluar atë në mënyrën më të mirë të mundshme, duke siguruar mjetet e nevojshme financiare dhe stafin e specializuar, me qëllim ruajtjen dhe zhvillimin e saj për të gjithë kohëzgjatjen e administrimit indirekt (neni 2).

2. Më pas, Ministria e Kulturës dhe Fondacioni për Menaxhimin e Butrintit kanë lidhur marrëveshjen “Për administrimin e nënzoneve të trashëgimisë kulturore dhe peizazhit kulturor, pjesë e Parkut Kombëtar të Butrintit, ndërmjet Ministrisë së Kulturës dhe Fondacionit për Menaxhimin e Butrintit” (*marrëveshja për administrimin e Butrintit*), ku Ministria e Kulturës, si përfaqësuese e Qeverisë së Republikës së Shqipërisë, i jep fondacionit të drejtën ekskluzive për administrimin indirekt të pasurisë kulturore dhe të të drejtave dhe detyrimeve të tjera të parashikuara në këtë marrëveshje, në përputhje me legjislacionin e zbatueshëm dhe marrëveshjen e bashkëpunimit (neni 4, pika 4.1., i marrëveshjes).

3. Në këtë marrëveshje parashtrohet si kusht paraprak miratimi i saj nga Këshilli i Ministrave dhe Kuvendi i Republikës së Shqipërisë (neni 2, pika 2.2., i marrëveshjes). Data efektive e marrëveshjes është data e hyrjes në fuqi të ligjit me anën e të cilit miratohet kjo marrëveshje (neni 2, pika 2.3., i marrëveshjes).

4. Kuvendi i Shqipërisë, me propozimin e Këshillit të Ministrave, në datën 23.05.2022 ka miratuar ligjin nr. 50, datë 23.05.2022 “Për miratimin e marrëveshjes për administrimin e nënzoneve të trashëgimisë kulturore dhe peizazhit kulturor, pjesë e Parkut Kombëtar të Butrintit, ndërmjet Ministrisë së Kulturës dhe Fondacionit për Menaxhimin e Butrintit” (*ligji nr. 50/2022*). Ky ligj është kthyer për rishqyrtim në Kuvendin e Shqipërisë me dekretin nr. 13703, datë 20.06.2022 të Presidentit të Republikës së Shqipërisë, i cili në seancën plenare të datës 14.07.2022 ka vendosur rrëzimin e dekretit. Më pas, ligji është botuar në Fletoren Zyrtare nr. 108, datë 29.07.2022 dhe ka hyrë në fuqi në datën 13.08.2022.

5. Kërkuesja, Akademia Alternative Shkencore Rrënjët Tona (*kërkuesja*), person juridik i themeluar si organizatë jofitimprurëse, në datën 20.09.2019 i është drejtuar Gjykatës Kushtetuese (*Gjykata*), duke pretenduar se ligji nr. 50/2022 bie në kundërshtim me dispozitat e Kushtetutës, për rrjedhojë ka kërkuar shfuqizimin e tij.

II

Pretendimet e kërkuases

6. **Kërkuësja** ka parashtruar, në mënyrë të përmblodhur, se ligji nr. 50/2022 ka cenuar:

6.1. *Konventën e Parisit “Për mbrojtjen e trashëgimisë kulturore dhe natyrore botërore”*. Sipas kësaj konvente, e gjithë përgjegjësia e administrimit të pasurive që përbëjnë trashëgimi kulturore nuk mund t’u kalojë organizmave shoqërore siç janë OJF-të, por duhet t’u mbetet shteteve. Menaxhimi ekskluziv dhe i drejtpërdrejtë nga shteti i një vendi të trashëgimisë botërore është kusht i domosdoshëm për përmbushjen e detyrimeve të tij dhe garantimin e përputhshmërisë ose pajtueshmërisë me Konventën. Konventa nuk përmend në asnjë rast menaxhimin, drejtimin ose administrimin e vendeve të pasurisë botërore nga fondacionet e huaja. Sipas nenit 171 të ligjit nr. 27/2018 “Për trashëgiminë kulturore dhe muzetë”, Kuvendi, që në momentin e hartimit të kësaj dispozite, është shprehur qartë se për pasuritë e paluajtshme me vlera kulturore universale filtri përfundimtar i kontrollit të çdo detaji që do të përmbajë kontrata e bashkëpunimit do të jetë ai. Fondacioni për Menaxhimin e Butrintit merr përsipër prerogativa që i takojnë si detyrim sovran dhe ekskluziv shtetit shqiptar dhe që kurrësi nuk mund të transferohen te privati. Në këtë konventë nuk ka asnjë dispozitë që lejon menaxhimin apo administrimin e pasurive kulturore kombëtare nga subjekte private ose organizata jofitimprurëse.

6.2. *Identitetin kombëtar dhe trashëgiminë kulturore*, pasi administrimi i pasurive të trashëgimisë kulturore nuk mund të kryhet nga persona juridikë jofitimprurës. Bordi i parashikuar nuk ka ekspertizën dhe vullnetin për të zbardhur të vërtetën për ta shfaqur Butrintin si një trashëgimi historike dhe kulturore shqiptare. Parku Kombëtar i Butrintit gëzon mbrojtje të drejtpërdrejtë nga Kushtetuta dhe aktet e tjera ndërkombëtare që shteti ynë ka ratifikuar, por mënyra dhe procedura që janë ndjekur, si dhe vendimmarrja sesi do të administrohet kjo pasuri bien në kundërshtim të hapur me Kushtetutën dhe mbrojtjen e trashëgimisë kulturore. Ky ligj rrezikon historinë dhe identitetin shqiptar.

6.3. *Parimin e shtetit të së drejtës, parimin e ligjshmërisë dhe hierarkisë së akteve*, pasi shteti përmes strukturave të tij, edhe pse ka autoritetin rregullator dhe forcën shtrënguese, deklaron paaftësinë e tij ose pamundësinë për përmbushjen e detyrimeve që ka ndaj shtetasve të tij dhe detyrimeve ndërkombëtare që ka marrë përsipër përmes ratifikimit të konventës. Procesi i ndjekur për vlerësimin e AADF-

së si partner strategjik për administrimin e pasurisë kulturore është kryer nga një organ që ligji nuk ia ka dhënë këtë tagër ligjor, duke e bërë të gjithë procesin dhe çdo akt absolutisht të pavlefshëm. VKM-ja i ka dhënë kompetenca KKMPK-së më shumë se ato që i ka njohur ligji, duke tejkaluar kufijtë ligjorë.

6.4. *Parimin e kontrollit të financave publike*, pasi shmanget tërësisht kontrolli i shtetit që realizohet nga autoritete të pavarura kushtetuese mbi të ardhurat që do të gjenerohen nga një pasuri kombëtare me vlera universale si Butrinti.

III

Vlerësimi i Kolegjit

A. Për legjitimimin e kërkueses

7. Çështjen e legjitimitetit (*locus standi*) Gjykata e ka vlerësuar si një ndër aspektet kryesore që lidhet me vënien në lëvizje të një procesi kushtetues. Për sa i përket legjitimitetit të organizatave, si subjekte të kushtëzuara që mund të vënë në lëvizje gjykimin kushtetues, sipas nenit 134, pika 1, shkronja “h”, të Kushtetutës, Gjykata ka pranuar legjitimimin e këtyre subjekteve vetëm për çështje që lidhen me interesat e tyre. Ajo është shprehur se vlerësimi nëse një organizatë ka ose jo mjaftueshëm interes, bëhet rast pas rasti, në varësi të rrethanave të çdo çështjeje të veçantë. Organizata që vë në lëvizje Gjykatën duhet të provojë se në çfarë mënyre ajo mund të preket në një aspekt të veprimtarisë së saj, pra duhet të provojë lidhjen e drejtpërdrejtë dhe të individualizuar që ekziston midis veprimtarisë së saj dhe normës që kundërshton. Interesi për të vepruar duhet të jetë i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak. Ky interes konsiston tek e drejta e shkelur, te dëmi real ose potencial dhe jo te premisat teorike për antikushtetutshmërinë e normës që ka sjellë këtë cenim të interesit. Vetëm fakti se dispozitat e kundërshtuara mund të kenë ose kanë pasur një efekt çfarëdo për kërkuuesin, nuk është i mjaftueshëm për të përcaktuar nëse ai legjitimohet në paraqitjen e kërkesës, por është e nevojshme të provohet se dispozita e kundërshtuar rregullon marrëdhënie që janë qëllimi i veprimtarisë së kërkuësit, sipas përcaktimeve të bëra në Kushtetutë, në ligje ose, në rastin e subjekteve të së drejtës private, në statut (*shih vendimet nr. 30, datë 05.07.2021; nr. 4, datë 15.02.2021; nr. 1, datë 16.01.2017 të Gjykatës Kushtetuese*).

8. E drejta e organizatave për t’iu drejtuar Gjykatës për kontrollin e ligjit ose akteve të tjera normative është përcaktuar edhe në nenin 49, pika 3, shkronja “d” dhe pika 4, të ligjit nr. 8577/2000, si një e drejtë që mund të ushtrohet nëse ligji ose akti normativ cenon veprimtarinë dhe

të drejtat e liritë e anëtarëve të tyre, duke pasur detyrimin të provojnë në çdo rast se çështja lidhet drejtpërdrejt me të drejtat dhe liritë e parashikuara nga Kushtetuta ose me qëllimin e veprimtarisë.

9. Bazuar në aktet bashkëlidhur kërkesës, kërkesja është regjistruar si shoqatë në regjistrin e organizatave jofitimprurëse sipas vendimit nr. 759, datë 20.09.2019 të Gjykatës së Rrethit Gjyqësor Tiranë. Sipas përmbajtjes së statutit, shoqata ka si qëllim, ndër të tjera, *të ndërgjegjësojë shqiptaro-arbrit kudo që ndodhen për rëndësinë e njohjes së origjinës sonë, për të marrë përsipër përgjegjësinë e kësaj peshe si trashëguesit dhe mbartësit themelore e të drejtpërdrejtë të tyre. Rritja e vetëdijes së shqiptarëve mbi rëndësinë e njohjes së lidhjeve të historisë së tyre me kulturat e antikitetit, si dhe nxitja e iniciativave për problemet në fushat e historisë, kulturës si dhe përfaqësimin si institucion i specializuar të interesave të qytetarëve për këto çështje në proceset vendimmarrëse dhe në instancat gjyqësore në mbrojtje të interesit publik e kombëtar në dobi të shkollave, arsimit, metodave studimore duke ngritur debatin e munguar shkencor në këto fusha për zbulimin e së vërtetës (nenet 5 dhe 6 të statutit).*

10. Referuar objektit të kërkesës rezulton se kërkesja, në thelb, ka kërkuar kontrollin e pajtueshmërisë me Kushtetutën të ligjit objekt kërkesë me të cilin Kuvendi ka miratuar marrëveshjen ndërmjet Ministrisë së Kulturës dhe Fondacionit për Menaxhimin e Butrintit për administrimin e nënzonave të trashëgimisë kulturore dhe peizazhit kulturor, pjesë e Parkut Kombëtar të Butrintit, duke pretenduar se kjo marrëveshje cenon identitetin kombëtar dhe trashëgiminë kulturore. Ajo pretendon se administrimi i pasurive të trashëgimisë kulturore duhet të mbetet përgjegjësi e shtetit dhe jo të kryhet nga persona juridikë jofitimprurës.

11. Kolegji vëren se, duke i vlerësuar qëllimet e veprimtarisë së shoqatës kërkuese në raport me argumentet e parashtruara prej saj për kërkimet sipas objektit të kërkesës, kërkesja nuk ka parashtruar argumente bindëse pse qëllimet e veprimtarisë së saj për rishikimin e fakteve historike, gjuhësore dhe etnokulturore për nxjerrjen e fakteve shkencore lidhen me ligjin e kundërshtuar objekt kërkesë që ka të bëjë me administrimin e nënzonave të trashëgimisë kulturore dhe peizazhit kulturor të Parkut Kombëtar të Butrintit. Po ashtu, mungojnë argumentet që provojnë lidhjen e drejtpërdrejtë midis misionit për të cilin është krijuar dhe veprimtarisë që kryen kërkesja, si dhe pasojave që rrjedhin nga dispozitat që kërkon të shpallen si të papajtueshme me Kushtetutën.

12. Kërkesja nuk ka parashtruar asnjë argument për të provuar interesin e saj të drejtpërdrejtë dhe pasojat negative të ardhura ose të pritshme që i vijnë asaj nga zbatimi i ligjit të kundërshtuar, si dhe nuk ka arritur të provojë se në çfarë mënyre preket prej normave ligjore që kundërshton. Interesi i saj për të vepruar rezulton i argumentuar me premisat teorike mbi antikushtetutshmërinë e normave që kanë sjellë këtë cenim të interesit dhe nuk plotëson kërkesat

për të qenë i sigurt, i drejtpërdrejtë dhe vetjak. Ky konkluzion nuk mund të arrihet as nga analiza e veprimtarisë së kryer, që nga momenti i regjistrimit të saj. Për pasojë, Kolegji, bazuar në kërkesat e evidentuara nga jurisprudenca kushtetuese për legjitimimin e organizatave për t'iu drejtuar Gjykatës për kontrollin e kushtetutshmërisë së normës, vlerëson se kërkesja nuk legjitimohet *ratione personae*.

13. Në përfundim, Kolegji vlerëson se kërkesa nuk i plotëson kriteret për kalimin e saj në seancë plenare.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegji i Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë, në bazë të neneve 31 dhe 31/a, pika 2, shkronja “b”, të ligjit nr. 8577, datë 10.02.2000 “Për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Shqipërisë”, të ndryshuar,

V E N D O S I:

Moskalimin e çështjes për shqyrtim në seancë plenare.